

Дејан В. АЈДАЧИЋ*
Wydział Filologiczny Uniwersytet Gdański

Оригинални научни рад
Примљен: 8. 11. 2022.
Прихваћен: 22. 2. 2023.

О ПРЕВОДИМА И ПРИЈЕМУ САВРЕМЕНЕ СРПСКЕ ПРОЗЕ У ПОЉСКОЈ И УКРАЈИНИ

У раду се указује на преводе прозе савремених српских писаца на украјински и пољски језик, наводе се издавачке куће, антологије, часописи и преводиоци. Подаци о преводима су представљени по српским ауторима, а указано је и на важне академске публикације о српским прозним писцима.

Кључне речи: српска књижевност, проза, преводи, рецепција, Украјина, Пољска.

У овом раду указује се на преводе савремене српске прозе у Украјини и Пољској од краја Другог светског рата до данас.

У **Украјини**. Средином века најактивнији преводиоци прозе били су Семен Пањко, Иван Јушчук, Виљ Гримич, Андриј Лисенко (Ајдачић 2007: 177–179), који су преводили и са других словенских језика. У совјетско доба највише превода српских аутора је потписао Иван Јушчук. Академске студије српскохрватског језика у Лавову и Кијеву су обновљене тек 1974. године. Украјинска култура се према књижевности српског постмодернистизма отворила крајем 20. века, са преводима Але Татаренко Павићевих романа у издању лавовске „Класике”. Током двадесетак година 21. века издавачи превода српске прозе били су кијевски издавачи „Факт”, „Темпора”, „Комора”, харковски „Фолио” и „Пирамида” и „Калварија” из Лавова.

Почетком 21. века објављене су у Лавову две антологије – *Антологија сербској постмодерној фантастици* (2004) Саве Дамјанова, која је проглашена најбољом страном књигом у Украјини и антологија *Нездоланний ерос оповіди* (2009), коју је уредила Ала Татаренко. Хрестоматија *Сербська література ХХ ст.* (Ајдачич / Татаренко (ред.) 2016) садржи прозу М. Црњанског, И. Андрића, Б. Ђопића, Д. Михаиловића, М. Павића, Д. Киша, Б. Пекића, Д. Албахарија, Мих. Пантића, М. Продановића и Г. Петровића.

* dejan.ajdacic@ug.edu.pl

Најугледнији књижевни часопис са преводима на украјински језик је био „ВсеСвіт” часопис за светску књижевност, а о преводима српске прозе у овом часопису чланак је објавила Оксана Микитенко (Микитенко 2010). Крајем 20. века створени књижевни часописи „Ји”, „Четвер” и „Потяг 76” су објављивали и тематске бројеве са текстовима српских приповедача. У годишњаку на украјинском језику „Українсько-сербський збірник: історія, культура, мистецтво. Украс”, који је 2006. покренуо Дејан Ајдацић, објављена су три тематска блока посвећена српској књижевности (Драгослав Михаиловић, Милета Продановић, Стање украјинско-српских превода). Српска књижевности је имала значајну рецепцију на порталима „ЛитАкцент” (<http://litakcent.com/> од 2007.) и „Читомо” (<https://chytomo.com/> од 2009.). Критике и интервјуи са портала „ЛитАкцент” су у преводу на српски језик објављени у два издања (Ајдацић (ред.) 2015/2017).

У последњих тридесетак година активни су академски образовани преводиоци – Ала Татаренко, Наталија Чорпита, Олга Рос, Олена Концевич, Марија Василишин, Зорјана Хук, Наталија Хороз Олена Дзјуба-Погребњак, Наталија Билик, те писци Катерина Калитко и Андриј Љубка.

Више писаца из Србије је долазило у Украјину и учествовало у промоцији својих преведених књига (С. Дамјанов, Д. Михаиловић, В. Огњеновић, М. Продановић, Михајло Пантић, С. Срдих, З. Карановић, Г. Петровић). Промоције српских писаца најчешће су одржаване у књижарама „Је” у Кијеву и Лавову, на књижевним сусретима „Арсенал” у Кијеву и „Форум књига” у Лавову.

Преводи српске прозе у Украјини у последњих двадесетак година потврђују интересовање издавача, углавном из Кијева и Лавова за дела српских аутора. Савети Але Татаренко издавачима „Факт”, „Комора”, „Пирамида”, „Калварија” и препоруке Дејана Ајдацића издавачима „Факт” и „Темпора” су омогућили појаву бројних превода српске прозе. Велики број преводаца и добар избор наслова је утврдио висок статус српске књижевности.

Пољска. У ширењу српске књижевности у Пољској после Другог светског рата значајну улогу имали су Бранислав Ћирлић, његова супруга Данута Ћирлић Страшињска и ћерка Дорота Јованка (Ајдацић 2021: 25, 27). У Пољској је од 1962 објављено пет антологија југословенске прозе у оквиру којих се налазе и приповетке српских аутора – *Bar „Titanic”: jugosłowiańskie opowiadania wojenne* (1962, ред. А. Дукановић), а потом *Antologia noweli jugosłowiańskiej* (1964, ред. В. Ћирлић), *Powrót. Opowiadania jugosłowiańskie* (1969, ред. А. Дукановић), *Specjalni wysłannicy. Opowiadania jugosłowiańskie* (1971, ред. А. Дукановић) (в. Стојановић 2002; Ајдацић 2021: 16–17), док је у 21. веку објављена само једна хрестоматија јужнословенских приповедача и она обухвата текстове од 1848–1948 – *Nowele i opowiadania południowosłowiańskie: chrestomatia* (2003, ред. В. Ћирлић, Е. Ћирлић). По угледу на међуратну серију названу „Југословенска библиотека”, у Лођу је „Wydawnictwo Łódzkie” направило библиотеку посвећену савременим ауторима и у њој је објављен и низ романа српских аутора и неколико књига приповедача.

Слом социјалистичког система је знатно смањио финансирање издавачке делатности, умањио број објављених превода. Издавачка кућа у Лођу је прекинула свој рад и издавање библиотеке са делима југословенских и српских писаца. Дела српских аутора објављују нови приватни издавачи „Czarne” из Воловца, „Pogranicze” из Сејнија, варшавске издавачке куће „Czytelnik”, „PIW” и „Sedno”, вроцлавска издавачка кућа „Książkowe Klimaty”. У Пољској има неколико антологија српске поезије и драме, али нема антологије прозе само српских аутора. Часопис из Лођа „Tygiel kultury” је 2003. године објавио српски број који су уредили Михајло Пантић и Богуслав Зјелињски. У 2000-им се појављују и млађи преводиоци Шимон Врублевски, Александра Вјелемборек, Евелина Хаћа, Агњешка Жуховска Арендт, Милош Валигурски и др. (Ајдачић 2021: 41).

Бранко Ћопић. У социјалистичко доба радо су објављивали антифашистичку прозу о борби партизана Арсена Диклића, Бранка Ћопића, Михаила Лалића. Ћопић је украјинским читаоцима представљен као писац омладинских романа, *Орлови рано лете* о несташним забавама и почетку рата и кратког романа о одважном митраљесцу *Доживљаји Николетине Бурсаћа*. Преведени су романи о поратним годинама *Осма офанзива* о обнови земље са благим сатиричким тоновима и роман *Не тугуј бронзана стражо* о пресељењу Крајишника у Банат. Дела Бранка Ћопића су на украјински преводили П. Усенко, Ј. Петик, А. Лисенко, М. Лукаш, В. Гримич, Иван Јушчук. О Ћопићевој прози су писали Марина Гримич, Виљ Гримич, Т. Посудневска, Г. Вервес, а успомене на своје сусрете са писцем објавио је Семен Пањко.

У Пољској су објављене збирке Ћопићевих прича *Баишта сљезове боје*, роман *Осма офанзива*, а роман *Пролом* слободније преведен под насловом *Plotienne lato*. О Ћопићевој прози писали су пољски тумачи књижевности З. Јаросињски, Е. Мадани, Ј. Вјежбицки и др.

Иво Андрић. Прозне књиге Иве Андрића су се на украјинском језику појавиле и пре доделе Нобелове награде 1961. Украјинци су крајем педесетих година 20. века на свом језику могли да прочитају три Андрићеве књиге: *Зеко: Повести и приповетке* (1958), те романе *На Дрини ћуприја* (1957) и *Проклета авлија* (1957). Романа је превео Семен Пањко, песник, приповедач и преводилац са српског, мађарског и чешког језика. Пањко је објавио у часопису „*ВсеСвіт*” (1971) и у књизи *Дорогі друзі* (1974) и своје успомене на сусрет са Ивом Андрићем у Београду. Доцније су биле објављене збирке приповедака *Приче о везировом слону* (1973), *Знакови поред пута* (1991) (Ајдачић 2007: 178). *Разговор са Гојом* у преводу Олене Дзјубе је најпре објављен у часопису „Слов’янське віче – ХХІ століття” (1997), а потом поновљено у хрестоматији и на сајту „Пројекат Растко Украјина”.

Павел Рудјаков је писао о историјским романима Иве Андрића, Меше Селимовића и Милорада Павића, а на украјинском објавио и књигу *Між вічності і часом: Життя і творчість Іво Андрича* (2000). Професор Рудјаков је био ментор дисертација Наталије Билик о рецепцији дела Иве Андрића у *Украјини* (2005) и Олене Ткаченко (Деркач) о женској персонификацији код Андрића (2008).

У Пољској је у међуратном периоду објављена збирка Андрићевих приповедака (1937). Андрићева проза је превођена и током педесетих година у време застоја у културној сарадњи две државе. Пољски превод романа *На Дрини ћуприја* Халине Калите је објављен 1956, а прештампаван је још четири пута (1978, 1985, 1995, 2007). Андрић је на пољском језику представљен и књигама *Травничка хроника* у преводу Алије Дукановића са одступањем од изворног наслова *Konsulowie ich cesarskich mości* (1959), *Госпођица* (1962) у преводу Халине Калите, *Проклета авлија* (1959) у преводу Јана Вјежбицког, *Омер паша Латас* (1983) у преводу Алије Дукановића. Андрићеве приповетке су објављиване у различитим изборима, најчешће са насловима по некој од Андрићевих приповедака: *Pragnienie* (1957), *Portret rodzinny* (1966, 1988), *Wakacje na południu* (1966, 1988), *Kobieta na kamieniu* (1974), *Opowiadania o bracie Piotrze, Rozmowa z Goyą* (1977), *Anika* (1978), *Dom na odludziu* (1979). Читаоцима у Пољској су доступни и преводи Андрићевих *Знакова поред пута* (1986), и књиге лирске прозе *Ex ponto* (1985).

О Андрићу су писали многи пољски слависти и тумачи књижевности поводом пишчеве смрти у часопису „Literatura na Świecie” (1975, br. 6. в. Стојановић 2002; Ајдачић 2021: 22), а Андрићу су посвећене монографије на пољском језику *Иво Андрић* (1965) Јана Вјежбицког, *Иво Андрић* (1988) Казимјежа Журавског (Ајдачић 2021: 37–38), као и зборник Варшавског универзитета 1988. (Клецел red. 1988). Краковски кroatиста Мађеј Червињски је објавио транслатолошку студију о улози стереотипа у преводу романа *На Дрини ћуприја* (Червињски 2013). Силвија Новак Бајцар објавила је на пољском језику (2013) биографско истраживање о Хелени – реалној особи, познатној из Андрићеве књиге *Јелена, жена које нема*. Српско издање књиге С. Новак Бајцар је насловљено *Јелена, жена које има* (2015).

Милош Црњански На украјинском језику је објављена само једна књига Милоша Црњанског, његов роман *Дневник о Чарнојевићу* у преводу Але Татаренко, која је написала и више студија о прози Црњанског. Роман о Чарнојевићу је у Пољској објављен у преводу Дануте Ћирлић Страшињске још за пишчева живота (1971), али су на пољском језику објављени и романи *Сеобе* (1982, Г. Латушињски) и *Роман о Лондону* (2003, Бранко Ћирлић). Пољски историчари књижевности нису много писали о прози Црњанског. Задужбина Милоша Црњанског својим превеликим захтевима за надокнаду ауторских права отежава објављивање и других пишчевих дела.

Меша Селимовић. Роман *Дервиш и смрт* (1966) Меше Селимовића је захваљујући књижевним вредностима и НИН-овој награди брзо постао познат и ван граница бивше Југославије. Роман о судбини Ахмеда Нурудина је објављен на пољском у преводу Халине Калите (1969, 1977). Украјински превод романа књижевнице Катерине Калитко се појавио 2017. године. И Селимовићев роман *Тврђава* (1970) раније је објављен на пољском језику (1976) у преводу М. Круковске, док се украјински превод појавио 1985. О Селимовићевим романима писали су Ала Татаренко, Микола Жулински, а кандидатску дисертацију је одбранила Људмила Шчегољ. О Селимовићевој прози су у Пољској писали Јан Вјежбицки, Марија Бобровница и др.

Миодраг Булатовић. Проза Миодрага Булатовића у Украјини није превођена, а у Пољској су дела овога писца била веома популарна. Преведене су његове књиге *Црвени петао лети према небу*, *Gullo, Gullo*, *Херој на магарицу*, *Људи са четири прста*, *Највећа тајна и друге приче* (*Najwieksza tajemnica swiata i inne opowiadania*), *Рат је био бољи*, *Тиранија* (Ајдачић 2021: 39). Часопис за светску књижевност „Literatura na Świecie” објавио је темат о Миодрагу Булатовићу (1975, бр. 6).

Бранимир Шћепановић. На украјинском језику је објављена повест *Смрт господина Голуже* у часопису „Слов’янсько віче” (1997), која је објављена и на пољском језику (1988), док је само на пољском објављена Шћепановићева књига *Уста пуна земље* (1976).

Драгослав Михаиловић. Пре превода Михаиловићеве прозе на украјински језик, своје дисертације и радове о његовим делима посветиле су Ана Једлинска о приповедању у форми сказа, и Марија Василишин у оквиру истраживања прозе новог стила (неорелизма). Украјинско издање романа *Кад су цветале тикве* се у преводу Марије Василишин појавило 2008. године уз подршку фирме „Energetix”. Писац је учествовао на промоцији овог издања у Кијеву и на конференцији посвећеној његовом делу на Филолошком факултету Кијевског универзитета. Радови са тог скупа су објављени на украјинском језику у годишњаку *Укра* (3, 2008) и на српском језику у зборнику *О делу Драгослава Михаиловића* (2009).

На пољски су, најпре, објављени преводи две Михаиловићеве приче „Путник” (1969) у једној антологији и „Лилика” у часопису „Zwierzciadło” (1973) (Стојановић 2002). Роман Драгослава Михаиловића *Кад су цветале тикве* (1968) објављен је на пољском језику у преводу Дороте Јованке Ћирлић (1977). На пољском језику објављен је и роман *Петријин венац* (1979) у „Југословенској библиотеци” у Лођу у преводу Елжбјете Квашњевске. Упркос постојању превода два најпознатија Михаиловићева романа, академска рецепција прозе Драгослава Михаиловића у Пољској је ограничена само на биографске белешке у енциклопедијским издањима и прегледним текстовима.

Борислав Пекић. Пекићева проза је раније и чешће објављивана у пољским но у украјинским преводима. На пољском се најпре појавио фрагмент романа *Време чуда* у часопису „Literatura na Świecie” (1974). Прва Пекићева књига на пољском била је *Успон и пад Икара Губелкијана* (1980) у преводу Елжбјете Квашњевске, да би се, у само две године, средином осамдесетих појавило два романа у преводу Магдалене Петрињске – *Како упокојити вампира* (1985) и *Време чуда*, роман о Јуди и Христовим чудима (1986), те у преводу Гжегожа Латушињског *Ходочашће Арсенија Његована* (1985). О Пекићевој прози је у Пољској највише писала Сабина Гјергјел, која је овом писцу посветила и монографију (Гјергјел 2008), а неки од њених радова су објављени и на српском језику.

У Украјини је Ала Татаренко објавила превод одломака из Пекићевих књига у часопису „Лит”, главу „Чудо у Гадари” из романа *Време чуда* у антологији постмодерне фантастике. У њеном преводу је објављена и књига *Нови Јерусалим: готска хроника* (2007). У дисертацији и књизи о српском

постмодернизму, Ала Татаренко је једно поглавље посветила Бориславу Пекићу. Антиутопијским аспектима Пекићевог дела бавила се и Ирина Моцна из Лавова. Дела из циклуса *Златно руно* и антрополошка трилогија (*Беснило*, 1999, *Антлантида*), нису превођена ни на пољски, ни на украјински језик.

Данило Киш. У српској култури је Данило Киш и пре смрти 1989. године сматран значајним писцем, чија су дела већ била превођена на стране језике. У Совјетском Савезу и земљама реалног социјализма, због збирке *Гробница за Бориса Давидовича* и полемичке књиге *Час анатомије* није било превода његових дела. Олена Дзјуба је превела „сатиричну поему” *Мансарда* у часопису „Слов’янско віче” (1997, бр. 4), а превод је поново објављен као самостално издање 2020. године. У преводу Але Татаренко објављено је низ Кишових књига у украјинском преводу: *Енциклопедија мртвих* (1998), *Гробница за Бориса Давидовича* (2000), збирка приповедака *Книга любви і смерті* (2008). О Кишу су на украјинском језику објављене студије Але Татаренко и Марине Гогољ, која је одбранила и кандидатску дисертацију о Кишу *Проза Данила Киша: парадигматика і поетика* (2013).

Први пољски преводи прозе Данила Киша су се појавили крајем шездесетих година. Кишове књиге је на пољски језик преводила Данута Ћирлић Страшињска – *Башта, пенео* (1967, 1996), *Пешчаник* (1978). Кишова *Гробница за Бориса Давидовича* се појавила у три превода Лудвига Ринга (1989), Казимјежа Журавског (1989) и Дануте Ћирлић Страшињске (2005). Књигу *Енциклопедија мртвих* Данута Ћирлић Страшињска је потписала са Христосом Арванитидисом (1991). *Рани јади* (2003), а породична трилогија (*Башта, пенео; Рани јади; Пешчаник*) је објављена под слободнијим насловом *Syrk rodzinny* (2006, 2021). Рана дела су се у преводима на пољски појавила у Пољској доцније од његових потоњих дела – *Мансарда* (1997), *Psalam 44* (2016). У Пољској су штампане и две поетичко аутобиографске књиге *Живот, литература* (1999), *Ното poeticus* (1998).

Милорад Павић. Дела Милорада Павића су у Украјини често превођена, а нека од њих и издавана у поновљеним издањима (Татаренко 2003; 2013). Павићев *Хазарски речник* (1984) је превела Ољга Рос (1998, 2004), која је написала и текст о свом превођењу (Рос 1999). Већину потоњих превода је урадила Ала Татаренко – *Звездани плашт* (1998, 2006), *Последња љубав у Цариграду* (1999, 2006, 2018). Збирка *Еротске приче* је објављена у два харковска издања (2008, 2018). Оксана Микитенко је превела *Шешир од рибље коже* за часопис „ВсеСвіт” (1999). О Павићу су писали на украјинском Ала Татаренко, Павел Рујдаков, Јулија Билоног, Зорјана Хук, О. Воропајева и други. Кандидатске дисертације о Павићевој прози су одбраниле Зорјана Хук у Лавову и Јулија Билоног у Кијеву.

Павићев *Хазарски речник* (1984) је објављен на пољском језику у преводу Дануте Ћирлић Страшињске и Елжбјете Страшињске (1993, 2004). Данута Ћирлић Страшињска је превела и књигу *Невидљиво огледало: прича за девојчице* (2005). Три Павићеве књиге *Друго тело*, *Позориште од хартије*, *Седам смртних грехова* су објављене 2007. године О рецепцији Павићеве прозе у Пољској објављена је студија Душана Пажђерског и Евелине Хаћа у

свесци „Летописа Матице српске” посвећене рецепцији Павићеве књижевности (Пажђерски/Хаћа 2011). Ева Ставчик је осветлила ониричку фантастику у прози Милорада Павића и Горана Петровића (Ставчик 2016).

Горан Петровић. На украјински језик је најпре преведена прича „Острво” у антологији постмодерне фантастике, а потом и збирка приповедака *Острів та інші видіння* (2007). На Форуму књига у Лавову је те године био и Горан Петровић. У преводу Але Татаренко је кијевска „Комора” објавила Петровићеву књигу *Ситничарница „Код срећне руке”* (2017), која је на пољском језику објављена 2006. године. О прози Горана Петровића је у Украјини писала Ала Татаренко, а у Пољској Ева Ставчик.

Зоран Живковић и у Украјини и у Пољској је представљен преводама његове прозе. На пољском језику су објављене његове књиге *Библиотека* и *Амаркорд*, а на украјинском је одштампана збирка његових прича.

Давид Албахари. Роман *Снежни човек* је у украјинском преводу Олесје Кривонис објављен у часопису за светску књижевност „ВсеСвіт” (2007, 1). У Пољској је Албахаријева проза више превођена но у Украјини. Болну потрагу за траговима убијених у камионима смрти *Götz i Meyer* (2007) превео је Милан Душков, док су три књиге објављене у преводу *Дороте Јованке Ћирлић: Опис смрти* (1988), *Мамац* (2008) и *Лудвиг* (2010).

Светислав Басара. Иако је Светислав Басара био један од водећих писаца српског постмодернизма, украјински превод књиге *Фама о бициклстима* (2017) се појавио недавно у преводу Андрија Љубке. У Пољској је Данута Ћирлић Страшињска потписала превод две прозне књиге Светислава Басаре *Дневник Марте Коен* (2021), и избора његових приповедака под насловом *Letnie przesilenie* (2019).

Милета Продановић. Проза Милете Продановића се појавила на украјинском језику најпре у преведеној антологији Саве Дамјанова. У годишњаку *Украц* бр. 3 (2008) објављен је тематски блок посвећен књижевности и сликарству Милете Продановића. Ту су представљене студије, преводи и разговор са Дејаном Ајдачићем. У марту 2009. године, је у Кијевско-могиљанској академији организована изложба фотографија „Анђео и Лавови”, предавање Милете Продановића, те округли сто посвећен његовој прози. Том приликом је објављено и неколико интервјуа (два на порталу „ЛитАкцент”, у недељнику „Український тиждень”) у часопису *Потяг 76*. На украјински језик је преведено три Продановићева романа – *Врт у Венецији* у преводу Наталије Билик у часопису „ВсеСвіт” (2009. бр. 5–6), *Ултрамарин* (2013) у преводу Људмиле Недашкивске и *Аркадија* (2015) у преводу Катерине Калитко у издању кијевске „Темпоре”. Приликом посете Милете Продановића Кијеву 2013. године настао је и интервју са Лесом Белејем, објављен у недељнику „Український тиждень” (бр. 295, 4. 07. 2013). Више студија Наталије Билик је посвећено Продановићевој прози, а у монографији *Стратегиї компаративістики в сербському романі порубіжжя ХХ – ХХІ сторіч* (2018) највећи део књиге је посвећен интертекстуалним и интермедиијалним аспектима Продановићевих романа. На украјинском језику су објављени и чланци Але Татаренко, Дејана Ајдачића, Веронике Јармак и др.

Продановић је на пољском језику представљен књигом путописа *Oko na putu* (2008) у преводу Магдалене Петрињске објављеном у издању „Pogranicze”.

Само у Украјини. Кијевска „Темпора” је објавила превод романа *Прељубници* (2012) Виде Огњеновић. Ауторка је у Кијеву учествовала у промоцији овог дела, дала је интервју недељнику *Тиждењ* и била гост на Филолошком факултету. Тематски блок о српској постфеминистичкој женској прози је објављен у часопису „ВсеСвіт” (2005) са преводима прича Јелене Ленголд, Мирјане Ђурђевић, Љубице Арсић, Виде Огњеновић и Јасмине Михајловић. На украјинском језику је објављена и књига Јасмине Михаиловић *На обали Хазарског мора* у преводу Олене Концевич.

Песник и приповедач Звонко Карановић је у Украјини представљен другим романом из трилогије *Четири зида и град* (2009) у преводу Наталије Чорпите. Писац је у Кијеву 2010. учествовао на промоцији превода свог дела. Неколико година доцније Зорјана Гук је превела *Три слике победе* (2016) за кијевску „Комору”. На пољски језик нису превођена прозна дела Звонка Карановића. Кијевска издавачка кућа „Темпора” је на украјинском објавила две књиге Михајла Пантића *Ако је то љубав* (2012) у преводу Веронике Јармак и *Ходање по облацима* (2015) у преводу Катерине Калитко. У недељнику „Тиждењ” објављен је разговор са Михајлом Пантићем. На украјински су преведени и аутобиографска књига Емира Кустурице *Смрт је непројерена гласина* (2014) у преводу Катерине Калитко, Срђана Срдиха *Espirando: песме на смрт* (2013) и *Сатори* (2015), *Малтерега* (2021) Марка Шелића у преводу Христине Стељмах, *Feliks* (2014) Владимира Кецмановића у преводу Наталије Хороз, *Сасвим скромни дарови* (2016) Угљеше Шјајтинца у преводу Катерине Калитко, и роман *Кома* (2016) Срђана Ваљаревића у преводу Андрија Љубке.

Само у Пољској. Неке књиге српских аутора објављене у Пољској, нису објављене у преводу на украјински језик: Владимир Арсенијевић *У потпаљубљу: сапунска опера*, Бора Ћосић *Конзул у Београду*, *Пут на Аљску Улога моје породице у светској револуцији*, Филип Давид *Бунар у тамној шуми: приповетке; Књиге писама 1992–1995* (са промењеним насловом *Kieży kwitnie zło : książka listów 1992–1995*), *Кућа сећања и заорава*, *Сан о љубави и смрти*. На пољском језику су објављени и романи Војислава Деспотова *Европа број два* (2002) и Драгана Великића *Руски прозор* (2013), *Случај Бремен* (2005), *Вопаня* (2016) и *Иследник* (2017), *Српски психо* Жељка Обрадовића (2011), кратка проза *Стакленици* Рефика Личине (2014) и *Босански џелат* (2014) Ранка Рисојевића.

*

При поређењу преведених дела српске савремене прозе у Пољској и Украјини у последњих пола века, уочљиве су сличности условљене културно-историјским околностима. Али поред сличности, ваља уочити и разлике у рецепцији: неки писци су више превођени у Украјини, но у Пољској – попут

Милете Продановића, Звонка Карановића, Михајла Пантића, Марка Шелића, Емира Кустурице, Срђана Срдича, Саве Дамјанова, што је могуће објаснити улогом зналаца Дејана Ајдацића и Але Татаренко, који су издавачима препоручивали наслове за превод у Украјини. Слично важи и обрнуто – у пољској преводној књижевности присутнији су неки аутори попут Миодрaга Булатовића, Давида Албахарија, Боре Ћосића, Филипа Давида, Драгана Великића. Значајну улогу у превођењу дела српских приповедача на пољски језик имале су Данута Ћирлић Страшињска, Дорота Јованка Ћирлић, а занимљиво је и посвећивање Александре Вјелемборек преводима романа Драгана Великића.

Српска књижевност се јавља у пољским и украјинским преводима током последња два века. Проза, а посебно романи у последњих пола века, заузимају значајно место у преводима српских писаца у Украјини и Пољској. У социјалистичкој Пољској је објављено чак пет антологија југословенских приповедача. У Украјини није било антологија југословенских приповедача у совјетско доба, али су објављене две антологије српских приповедача у 21. веку.

И украјински и пољски издавачи су последњих петнаестак година користили годишње конкурсе Министарства културе Републике Србије, усмерене на подршку ширењу српске књижевности. Статистички подаци речито потврђују увећање броја превода, а таква врста сарадње са страним издавачима утврђује везе и олакшава објављивање књига српских аутора и у Пољској и у Украјини. Измена правилника, која дозвољава учешће домаћим издавачима, има више лоших страна, јер се српски издвачи мало интересују за пласман одштампаних превода у другим земљама. Преглед дела српских прозних писаца у Пољској и Украјини указао је на поклапања у избору аутора и дела, али је открио и асиметрије у преводима и рецепцији српских приповедача.

ЛИТЕРАТУРА

- Ајдацић 2007: Д. Ајдацић, *Славистичка истраживања*, Београд: ИП „Филип Вишњић”.
- Ајдацић 2015/2017: Д. Ајдацић, *Српска књижевност у украјинском ЛитАкценту*, Д. Ајдацић (ред.), Београд: Алма.
- Ајдацић 2021: D. Ajdacić, *Poljsko-srpske književne veze – prevodi i recepcija*, Gdańsk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego.
- Гјергјел 2008: S. Giergiel, *Obcość jako los. O prozie Borislava Pekicia*, Opole: Wydawnictwo Uniwersytetu Opolskiego.
- Клецел (red.) 1988: *Ivo Andrić (1975–1985) w dziesiątą rocznicę śmierci* / Red. Marek Klecel, Warszawa: Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego.
- Микитенко 2010: О. Микитенко, *Сербські перекладни на сторінках ВсеСвіту*, Київ: Українсько-сербський збірник: *Украп*, 5, 98–108.
- Новак-Байцар 2013: S. Novak-Bajcar, *Helena kobieta, której nie ma i która jest: Krakowska biografia Ivo Andrića*, Kraków: Księgarnia akademicka.

- Пажђерски/Хаћа 2011: Д. В. Пажђерски/Е. Хаћа, Предео сликан политиком? Рецепција књижевности Милорада Павића у Пољској, *Летопис Матице српске*, 187, књ. 488, 5, 844–868.
- Рось 1999: О. Рось, «І зробив я те, що зробив» (з історії українського перекладу «Хозарського словника»), Львів: *І*, № 15, 165–173.
- Сербські 2005: *Сербські фольклор і література в українських перекладах і дослідженнях. 1837–2004*: Матеріали до бібліографії, Київ: Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.
- Ставчик 2016: Е. Stawczyk, *Z imaginarium fantastyki: liryczno- -oniryczny model serbskiej prozy postmodernistycznej*, Gdansk: Wydawnictwo Uniwersytetu Gdanskiego.
- Стојановић 2002: В. Stojanović, *Serbica u Poljskoj*, Beograd: Projekat Rastko. Poljska. <<http://rastko.rs/rastko-pl/bibliografija/bstojanovic-serbica.php>> 1. 11. 2022.
- Татаренко 2003: А. Татаренко, Україна чита Милорада Павића <<http://www.rastko.rs/rastko-ukr/umetnost/knjizevnost/studije/atatarenko-pavic.html>> 1. 11. 2022.
- Татаренко 2010: А. Татаренко, *Поетика форми в прозі постмодернізму: до-свід сербської літератури*, Львів: ПАІС.
- Татаренко 2013а: А. Татаренко, *Постмодернізм у сербській літературі : навчальний посібник*, Львів: ЛА «Піраміда.
- Татаренко 2013b: А. Татаренко, *Поетика форми у прозі српског постмодернізма*, Београд: Службени гласник.
- Червињски 2013 М. Czerwiński, Rola stereotypu w kształtowaniu polifonicznego uniwersum literackiego i kulturowego na przykładzie oryginału i polskiego przekładu „Mostu na Drinie” Ivo Andrića, Katowice: *Przekłady Literatur Słowiańskich*, vol. 4, 1, 19–36

Дејан В. Ајдачић

О ПЕРЕВОДАХ И РЕЦЕПЦИИ СОВРЕМЕННОЙ СЕРБСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ
В ПОЛЬШЕ И УКРАИНЕ

Резюме

На основе библиографических данных о переводах сербской литературы в Польше и Украине и исследований о переводах и рецепции указываются на украинские и польские издательства и переводчики прозаических книг современных сербских писателей. Приводятся также данные об интервью сербских авторов, о академических монографиях о их произведениях, а также о журналах и сайтах о переводной литературе. Переводы и их рецепция представлены по авторам.

Ключевые слова: сербская литература, переводы, рецепция, Украина, Польша.